

Ugovor o strateškom partnerstvu, koji je te godine sklopljen između kinenske kompanije Zijin Mining Group, Vlade Srbije i Rudarsko-topioničarskog basena Bor (RTB), državi je doneo kapitalnu investiciju od oko milijardu i po dolara koji će biti uloženi do 2024. godine, a Boru proširenje proizvodnje. Međutim, za neke meštane, ovaj ugovor je doneo nove probleme – pucanja kuća, isušivanja bunara i štete na privatnim posedima, zbog čega su i danas duboko zabrinuti za sopstvenu budućnost. Život meštana borskih sela, koji je oduvek neraskidivo povezan sa sudbinom obližnjeg rudnika, drastično se promenio od kada je kineski rudarski gigant, kompanija, 2018. godine preuzela većinsko vlasništvo nad borskim basenom.

Svega nekoliko kilometara od gradilišta novog rudnika, u kući popucalih zidova, bez tekuće vode jer je bunar iz kojih se snabdevaju presušio, ovaj bračni par uz mnogo napora pravi kozji sir i mleko – njihov jedini izvor prihoda. Dok Živkovići nemaju sumnje da je pričinjena šteta posledica podzemnog miniranja u sklopu izgradnje novog rudnika, izvođač radova, kompanija Zijin Mining (do nedavno poznata kao Rakita Explorations), u pisanom odgovoru za BBC na srpskom poriče svaku odgovornost. Međutim, pravni analitičari upozoravaju da je ugovorom o strateškom partnerstvu ekološka odgovornost Zijin Mining Group, u okviru koje posluje njena ćerka-firma, kompanija Zijin Mining, “suspendovana na neodređeno vreme”. Zagađenje vazduha, sa kojim Borani žive od kada je rudarenja, poslednjih meseci je značajno pojačano. Zbog toga je i gradonačelnik Bora u septembru podneo krivičnu prijavu protiv kompanije Zijin Copper DOO Bor, druge ćerke-firme kineskog rudarskog giganta. Firma je nakon toga privremeno obustavila rad topionice i već u novembru započela remont jer je, kako su objasnili, uzrok prekomernih emisija bio kvar na opremi pogona.

Severno od grada, u blizini sela Oštrelj i Veliki Krivelj, nadomak kojih godinama rade dva rudnika – “Veliki Krivelj” i “Cerovo”, u martu 2020. godine je otvoren i treći – “Cerovo 2”. Zbog većeg obima rudarenja, nadomak Velikog Krivelja se polako ali sigurno uzdiže novo flotacijsko jalovište – nepregledno brdo sive prašine gde se odlaže otpadni materijal nastao u procesu rudarenja. Sa druge strane kopa, kod sela Oštrelj, staro flotacijsko jalovište već godinama je izvor ekoloških problema za meštane koje žive u okolini. Flotacija je postrojenje u okviru rudničkog kompleksa gde se vrši odvajanje ruda koje su u prirodi pomešane. Nepotrebni viškovi zemlje sa kojom se iskopava ruda odnose se na posebna odlagališta koja se nazivaju flotacijska jalovišta. Ova zemlja, objašnjava za BBC na srpskom bivši inženjer zaštite na radu RTB Bor Toplica Marjanović, “sadrži sve što sadrži utroba zemlje – bakar, gvožđe, arsen i teške metale.”

“Kada pada kiša, te supstance se slivaju u zemlju, zagađujući zemljište i podzemne vode”, objašnjava Marjanović, danas penzioner i ekološki aktivista u Boru.

Sa druge, južnije strane grada, između sela Brestovac, Slatina i Metovnica, niče potpuno novi rudnik “Čukaru Peki” – prema istražnim studijama, jedno od najvećih nalazišta bakra i zlata na svetu. Zvuke podzemnog miniranja kojim se krči put novom rudniku, sedamdesetogodišnja Draga Nestorović i njen sin Bojan upoređuju sa bombardovanjem. Zahvaljujući navici da gleda na sat kad pukne, Bojan tačno zna i kada je na gradilištu novog rudnika čuo prvu eksploziju – 28. decembra 2018. u 18.15 časova. Od tada se, kažu Nestorovići, miniranje čuje “i danju i noću”, takvim intenzitetom da se “tresu i tanjiri na stolu”.

Metovnica, selo na oko četiri kilometara od Bora, nije povezano na gradski vodovod, pa svako dvorište ima bunar kao jedini izvor čiste vode.

“Pošto se dešavalo da bez vode ostanemo po četiri-pet dana, sami smo kupili cisternu od 1.000 litara”, kaže Verica.

Tako sada čuvaju vodu koju im gradske vlasti dopremaju u cisternama. Međutim, ni sipanje vode u bunar nije potpuno rešenje za njihov problem, jer se voda, objašnjavaju Živkovići, više ne zadržava. Isušivanje stoletnog bunara ostavilo je Miroljuba i Jelicu duboko zabrinute kako će prehraniti koze – jedini izvor prihoda.

Kako se objašnjava u Zakonu o proceni uticaja na životnu sredinu, Studija je dokument kojim se “analizira i ocenjuje kvalitet činilaca životne sredine i njihova osetljivost na određenom prostoru i međusobni uticaji postojećih i planiranih aktivnosti.

“Ovim dokumentom predviđaju se neposredni i posredni štetni uticaji projekta na činioce životne sredine, kao i mere i uslovi za sprečavanje, smanjenje i otklanjanje štetnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi.”

Međutim, prema Studiji, nijedno od 75 registrovanih domaćinstava u Metovnici, nije pod direktnim uticajem novog rudnika, jer nisu obuhvaćena užom zonom monitoringa, ističu iz borskog ekološkog udruženja “Čukaru Peki” u razgovoru za BBC. Živkovići se vodu za ponekad obrate najbližim komšijama, udaljenim na oko pola kilometra, ali “i kod njih ima sve manje”. To nije jedini problem – na unutrašnjim zidovima kuće počele su da se pojavljuju pukotine. Preko brda, kod komšija, ukućani u domaćinstvu Vladimirovića se oprezno penju uz betonsko stepenište koje se odvojilo od zida. Slično je i kod Nestorovića, koji kažu da ih posebno zabrinjava pukotina duž donjeg sprata kuće. Metovničani su ostali bez ikakve zaštite, smatraju u ekološkom udruženju “Čukaru Peki” iz Bora.

Kada je Boranima u februaru 2019. predstavljena Studija, udruženje je uložilo primedbe Ministarstvu zaštite životne sredine, koje nisu uvažene. Oni su tada, između ostalog, tražili da se granice uže zone monitoringa uticaja na životnu sredinu prošire tako da obuhvate i selo Metovnica. Ekološka odgovornost kompanije privremeno je suspendovana, kažu iz

istraživačkog tima Centra za međunarodna privatna preduzeća (CIPE) iz Amerike. Istraživači Centra su analizirali ugovor o strateškom partnerstvu sklopljen između kineskog rudarskog giganta, Vlade Srbije i RTB Bor. Ovim ugovorom koji je javno dostupan na sajtu Vlade, kineski gigant Zijin Mining Group preuzeo je 63 odsto vlasništva nad RTB Bor. On navodi da se u ugovoru naglašava neophodnost izrade Studije o zaštiti životne sredine kojom treba da se odredi obim zagađenja i da se razvije akcioni plan koji bi poboljšao situaciju. Srbija tako treba da pomogne kompaniji da pripremi ekološki akcioni plan i dobije potrebne dozvole od Ministarstva zaštite životne sredine, kako bi sve bilo u skladu sa važećim zakonima. Iako je ovim ugovorom “skinut veliki teret sa leđa građana Srbije i pronaden nov način da RTB radi, dok je kineska investicija od velikog značaja za borski kraj”, Novaković se pita “koliko je ova investicija zaista u interesu građana”. Vlada Republike Srbije ni nakon više od dva meseca nije odgovorila na pitanja BBC-ja.

Izvor: b92.net